

Lesní certifikace Forest Stewardship Council (FSC) - prestiž dobrého hospodáře

Lesní certifikace

S tím, jak v posledních letech roste zájem veřejnosti o zdravé životní prostředí, roste též veřejná podpora odpovědného lesního hospodaření, které dbá na ochranu přírody, celospolečenské funkce lesů a dlouhodobý ekonomický prospěch lesních podniků. Jedním z účinných nástrojů pro prosazování odpovědného hospodaření v lesích je lesní certifikace.

Lesní certifikací se rozumí proces posuzování, je-li konkrétní lesní majetek obhospodařován v souladu s odsouhlasenými standardy. Pakliže tomu tak je, vlastník lesa má právo používat označení, které na trhu odliší dřevo z jeho lesa od dřeva nejasného původu. Dřevo s certifikátem má na trhu komparativní výhodu. Aby měl zákazník jistotu, že dřevo, z něž byl produkt vyroben, pochází z certifikovaného lesa, pořizují si zpracovatelé dřeva certifikát zpracovatelského řetězce (*chain of custody*).

Lesní certifikace je dobrovolným měkkým tržním nástrojem trvale udržitelného rozvoje. Zároveň představuje iniciativu podporující spotřebu dřeva z šetrně obhospodařovaných lesů, tedy unikátní přírodní obnovitelné suroviny.

Co je FSC

FSC je mezinárodní nevládní nezisková organizace se sídlem v Bonnu. Byla založena roku 1993 zástupci dřevozpracujícího průmyslu, mezinárodních ekologických organizací, obchodníků se dřevem, lesníků, sdružení domorodých obyvatel a odborů z celého světa. FSC je řízeno demokraticky - svými 580 členy ze 72 rozvojových a bohatých zemí světa. Členství v FSC je pro každého, kdo sdílí jeho myšlenku.

Základní ideou FSC je podporovat environmentálně vhodné, sociálně přínosné a ekonomicky životaschopné obhospodařování lesů, a tím napomoci chránit ohrožené a devastované světové lesy. Za tímto účelem organizace vytvořila unikátní systém lesní certifikace.

Struktura organizace FSC odráží základní principy Agendy 21, přijaté na Summitu Země v Riu de Janeiru v roce 1992: hospodářské, ekologické a sociální požadavky jsou reprezentovány vyrovnaným způsobem, aby se navzájem podporovaly a nekonkurovaly si. Odpovědní členové jsou v FSC rozděleni do tří komor, zastupujících sociální, ekologické a hospodářské zájmy.

Činnost FSC financují dobročinné organizace, další prostředky získává z vládních darů, členských a akreditačních příspěvků.

Jak FSC pracuje

Systém lesní certifikace FSC lze schematicky rozdělit na tři činnosti: akreditace - standardizace - certifikace. Každou činnost vykonává jiný subjekt.

Organizace FSC vytváří pravidla pro fungování systému. Za předem jasně stanovených podmínek akredituje a kontroluje národní iniciativy FSC a nezávislé certifikační orgány.

Národní iniciativy FSC dnes působí v 35 zemích světa pěti kontinentů, další vznikají. Hlavním úkolem národních iniciativ FSC je standardizace - tvorba národních standardů FSC pro lesní hospodaření v jednotlivých zemích - a poradenství

pro klienty FSC: lesníky, dřevozpracovatele, obchodníky a spotřebitele.

Certifikační orgány jsou auditorské firmy, které provádějí certifikaci lesních majetků a dřevozpracujícího průmyslu v celém zpracovatelském řetězci. Certifikace zpracovatelských podniků je založena na jednotném, celosvětově platném standardu. Ten vychází z potřeby dokladovat certifikovanou surovinu v celém výrobním řetězci od lesa až po finální výrobek. Pro různé typy výrobků je stanoven minimální podíl certifikované suroviny.

Schéma řetězce

les s certifikátem FSC

lesní práce prováděné podle standardů FSC

zpracovatelský závod certifikovaný FSC

produkt s logem FSC

FSC - záruka původu dřeva

Podle závěrů studie *Footprints in the Forest* britské organizace FERN je FSC v současné době jediným významným důvěryhodným a transparentním systémem pro certifikaci lesů. Díky své otevřenosti všem zájmovým skupinám, důsledným požadavkům na sociální a ekologickou stránku hospodaření v lesích a důkladnému systému kontroly jejich plnění má FSC podporu největších českých i mezinárodních environmentálních organizací, jako je Světový fond na ochranu přírody (WWF) nebo Friends of the Earth, i velkých obchodních řetězců jako OBI či Bauhaus.

Certifikát FSC dává zákazníkovi jistotu, že dřevo či výrobek ze dřeva pochází z šetrně obhospodařovaného lesa.

FSC ve vašem obchodě

Podíl výrobků z certifikovaného dřeva tvoří ve většině západoevropských zemí už několik procent na trhu a ročně narůstá o desítky procent. Obchodní společnosti se hromadně zavazují nabízet ve svých prodejnách FSC dřevo. V současné době se prodává již více než 10 000 druhů výrobků s visačkou FSC. I v některých tuzemských obchodech lze koupit FSC certifikované hračky, nábytek, nářadí, desky, schody či papír. V zahradě vycházejí noviny a časopisy na certifikovaném papíře a stavějí se domy či mosty z FSC dřeva.

Rozšíření certifikace FSC

Rozloha lesů certifikovaných pod značkou FSC vzrůstá o desítky procent ročně. Stejně tak roste v environmentálně vyspělých společnostech zájem o výrobky z šetrně obhospodařovaných lesů. V červnu 2004 bylo certifikováno již 43 milionů hektarů lesů v 62 zemích pěti kontinentů. Evropský podíl činí 26 milionů hektarů FSC certifikovaných lesů ve 27 zemích. Kupříkladu v regionu střední Evropy se do certifikace FSC nějakým způsobem nezapojily již jen státní lesy v ČR a v Rakousku. Pro certifikaci veškerých státních lesů se v Evropě rozhodli v Chorvatsku, Polsku, Nizozemí, Velké Británii, Švédsku a všech pobaltských zemích. Prestižní certifikát obdržely už i první lesní podniky v ČR.

Na certifikované lesy navazuje ve světě 3100 certifikovaných zpracovatelských podniků od malých truhlářství až po obří pily či papírny. V Evropě existuje již více než 1700 certifikovaných provozů. Jejich počet vzrůstá i v ČR, především mezi podniky vyvážejícími finální dřevěné výrobky s vysokou přidanou hodnotou.

Odpovědné lesní hospodaření

Certifikační systém FSC je založen na 10 celosvětově platných principech a 56 kritériích FSC, které tvoří rámec pro detailnější indikátory a verifikátory. Ty jsou vytvářeny na základě jasně definovaného a otevřeného procesu národními iniciativami FSC a uzpůsobeny přírodním a společenskoekonomickým podmínkám jednotlivých států či regionů. Národní standardy FSC představují podrobný soubor požadavků na ekologickou, sociální a hospodářskou stránku lesního hospodaření.

České národní standardy FSC

Lesní hospodaření v souladu s Českými národními standardy FSC (dále standardy) směřuje obecně k přeměně převažujících jehličnatých monokultur na druhově, věkově, výškově a tloušťkově rozrůzněné lesní ekosystémy. Ty mají být obhospodařovány maloplošně a šetrnými způsoby. Cílové ekologicky stabilní lesní ekosystémy jsou vitální a produktivní a mají větší schopnost odolávat abiotickým i biotickým vlivům včetně kůrovcových či větrných kalamit.

Hospodaření podle standardů podporuje plnění všech důležitých celospolečenských funkcí lesních ekosystémů. Standardy mají vést vlastníka k orientaci na širší škálu sortimentů dřevin a jiných darů lesa, což se vyplácí i prostřednictvím stabilnější, prosperující ekonomiky lesních podniků.

DESET PRINCIPŮ FSC

Princip 1: Dodržování zákonů a principů FSC

Lesní hospodaření má respektovat všechny příslušné zákony země, ve kterých působí, mezinárodní dohody a smlouvy, které se daná země zavázala dodržovat, a má vyhovovat všem principům a kritériím FSC.

Princip 2: Vlastnictví, uživatelská práva a odpovědnosti

Dlouhodobé vlastnictví a uživatelská práva k pozemkům a lesním zdrojům mají být jasně definovaná, dokumentovaná a legálně zřízená.

Princip 3: Práva domácích obyvatel

Veškerá zákonná a zvyková práva domácích (domorodých) obyvatel vlastnit, využívat a hospodařit na vlastních pozemcích, územích a zdrojích mají být uznána a respektována.

Princip 4: Práva dělníků a vztah ke komunitám

Lesní hospodaření má zachovávat nebo zvyšovat dlouhodobý sociální a ekonomický blahobyt lesních dělníků a místních komunit.

Princip 5: Užítky z lesa

Lesní hospodářská opatření mají podnítit účelné využívání rozmanitých lesních funkcí tak, aby zajišťovala ekonomickou životaschopnost a širokou řadu environmentálních a sociálních užitek.

Princip 6: Vliv na životní prostředí

Lesní hospodaření chrání biologickou rozmanitost a s ní spojené hodnoty, vodní zdroje, půdu, jedinečné a křehké ekosystémy a krajinu, a tím udržuje ekologické funkce a integritu lesa.

Princip 7: Hospodářský plán

Hospodářský plán, přiměřený rozsahu a intenzitě zásahů, má být vypracován, uskutečňován a dodržován podle časového harmonogramu. Musí být přítom jasně vyjádřeny dlouhodobé cíle a způsoby, jak jich dosáhnout.

Princip 8: Monitoring a hodnocení

Přiměřeně rozsahu a intenzitě lesního hospodaření má být prováděn monitoring, a to tak, aby byl při něm zhodnocen stav lesa, výnosy lesních produktů, spotřebitelský řetězec dřeva (*chain of custody*), hospodářská opatření a jejich sociální a environmentální dopady.

Princip 9: Zachování lesů s vysokou ochrannářskou hodnotou

Hospodářské zásahy v lesích s vysokou ochrannářskou hodnotou musí zachovat nebo posílit vlastnosti, kterými se tyto lesy vyznačují. Rozhodnutí, která se vztahují na lesy s vysokou ochrannářskou hodnotou, musí být vždy zvažována v kontextu principu předběžné opatření.

Princip 10: Plantáže

Plantáže mohou poskytovat řadu sociálních a ekonomických užitek a mohou přispět k naplnění světové potřeby po lesních produktech. Měly by doplňovat hospodaření v přirozených lesích, snižovat tlak na jejich využívání a podporovat jejich obnovu a ochranu.

V souladu se standardy by se v lesích kupříkladu neměla používat hnojiva ani nebezpečné chemické přípravky. Nopak se zde ponechává část dřeva k zetlení a doupné stromy jako hnízdiště ptákům. Standardy podporují lesní hospodáře ve snaze omezit negativní vlivy zvěře na lesní ekosystémy a upřednostňovat přirozené zmlazování. Rovněž prosazují přednostní zaměstnávání místních obyvatel a kladou důraz na bezpečnost práce.

Standard vzniká a je revidován standardizační komisí FSC ČR. Zájemci z řad vlastníků lesů a lesních hospodářů jsou vítáni, stejně jako zástupci dalších zájmových skupin. Aktuální znění Českých národních standardů FSC lze získat na www.czechfsc.cz.

Možnosti certifikace

Při certifikaci lesů i dřevozpracovatelských podniků se uplatňují dva typy certifikace: jednotlivá a skupinová. Skupinová certifikace je vhodná pro menší lesní majetky a jejich sdružení. Prvním projektem skupinové certifikace lesů systémem FSC se v ČR stalo Sdružení obecních a soukromých lesů Svitavy, sestávající z 10 lesních majetků na ploše 1330 hektarů.

Všem zájemcům z řad vlastníků lesů FSC navíc vytvořilo zjednodušující certifikační procedury pro malé lesy, které umožňují zlevnit certifikaci a přiblížit její výhody. Zjednodušení pro vlastníky menších lesů (obvykle pod 1000 ha) obsahuje i Český národní standard FSC.

Certifikační proces

Vlastník, který se rozhodne pro certifikaci svého lesa, kontaktuje některou z akreditovaných certifikačních firem. Podstatou certifikace lesního hospodaření je porovnání vlastníkového hospodaření s národními či modifikovanými obecnými standardy FSC (až do akreditace Českých národních standardů FSC). Podle zájmu vlastníka je možné podstoupit předběžný audit, který identifikuje problematická témata, na která je třeba se zaměřit.

Na počátku auditu zkontroluje inspekční tým písemnosti dokumentující vlastnické vztahy, lesní hospodářské plány, hospodářskou evidenci a další písemné záznamy, které hospodář vede.

Poté si auditoři v terénu v porostech ověřují, zda jsou dodržovány standardy FSC, zákony a předpisy, a celkově testují

manažerský systém a kvalitu lesního hospodaření. Při terénních kontrolách se zaměřují na klíčové těžené a zalesňované porosty, hospodaření na chráněných územích apod. Během inspekce se provádějí rozhovory se zaměstnanci, najímanými dodavateli a místními lidmi.

Důležitou součástí auditu je setkání s místními zájmovými skupinami, jako například starosty či nevládními organizacemi. Dále jsou kontaktovány orgány státní správy a odborné instituce. Účelem je získat komentáře a připomínky ke stavu lesů, hospodaření v nich i k sociálním dopadům této činnosti.

Udělení certifikátu

Po auditu vydá certifikační firma obsáhlou certifikační zprávu. Auditóři v ní identifikují část standardů, která není zcela naplněna. Zprávu poté připomínkuje vlastník lesa a dva nezávislí odborníci z oboru. Následně je vydáno certifikační rozhodnutí. V prvním či druhém roce certifikace nevyžadují certifikátoři absolutní shodu se standardy, pokud se nejedná o zcela zásadní porušení principů a kritérií FSC. Jestliže se při auditu prokáží tzv. menší nedostatky, může být certifikát FSC vydán, pokud se žadatel zaváže, že v přesně daném časovém rámci nedostatky odstraní. V případě tzv. větších nedostatků musejí být požadavky splněny ještě před vydáním certifikátu.

Certifikát FSC se udílí na pět let s tím, že po prvním delším hlavním auditu následují čtyři pravidelné (někdy i namátkové) kratší monitorovací návštěvy. Při každoročních auditech hodnotí certifikátor postupně změny v hospodaření. FSC je certifikací proces, nikoliv stav. Jeho účelem je podpořit vlastníka v dobrém lesním hospodaření.

Podrobný popis certifikačního procesu a kontaktní adresy akreditovaných certifikačních firem najdete na www.czechfsc.cz.

Náklady na certifikaci

Podle dostupných informací od vlastníků lesů a certifikačních firem se náklady na certifikační audity ve střední Evropě v závislosti na ploše majetku, vlastnické struktuře a přírodních podmínkách pohybují v rozmezí 0,1–1 EUR na ha ročně. Cena odráží důkladnost certifikačních procedur (veřejné konzultace se zájmovými skupinami, detailní terénní šetření, hodnocení závěrečných certifikačních zpráv dvěma nezávislými experty), jež zaručují důvěryhodnost systému FSC. Před rozhodnutím pro konkrétní subjekt je vždy dobré oslovit několik certifikačních firem a srovnat jejich nabídky.

V posledních letech se zvyšuje zájem českých i zahraničních firem a obchodníků o FSC certifikované dřevo z ČR. Poptávka převažuje nad nabídkou, a cenové zvýhodnění certifikovaného dřeva tak dosahuje až několika EUR za m³.

Existují i nepřímé, finančně těžko vyjádřitelné přínosy, které může získání certifikátu FSC lesnímu podniku přinést. Němečtí vlastníci certifikovaných lesů hovoří o prestiži, garanci odpovědného lesního hospodaření pro občany a odběratele dřeva, lepším postavením na trhu a možnosti udržet si toto postavení, zejména pak v situaci nadbytku dřeva na evropském trhu.

Lesní certifikace FSC je pro vlastníka prestižním oceněním odpovědného přírodě blízkého lesního hospodaření.

Pracovní skupina pro certifikaci lesů FSC v ČR

(zkráceně FSC ČR) je akreditovanou národní iniciativou FSC s působností v České republice. FSC ČR je nevládní neziskovou organizací, která se věnuje propagaci a podpoře přírodě blízkého lesního hospodaření a dřeva jako obnovitelného zdroje. Poskytuje též poradenství při certifikaci lesů a dřevozpracujících podniků podle principů FSC.

Stěžejním úkolem FSC ČR je tvorba a revize Českých národních standardů FSC pro přírodní a sociálně ekonomické podmínky České republiky.

FSC ČR sdružuje více než čtyři desítky vlastníků lesů, lesníků, vědců, zástupců nevládních organizací, odborů a zpracovatelů ve třech odborných sekcích: ekonomické, ekologické a sociální. Roli pozorovatelů přijali zástupci ministerstev zemědělství a životního prostředí. Prostředky pro svou činnost získává FSC ČR od českých i zahraničních nadací a institucí (například EU).

Kontaktujte nás:

FSC ČR

Bratislavská 31, 602 00 Brno
tel/fax: 545 211 383, fsc@ecn.cz, www.czechfsc.cz

Mezinárodní ústředí FSC

International Center Bonn, Charles de Gaulle 5, Německo
tel: + 49 (228) 367 66 0, fax: + 49 (228) 367 66 30, www.fsc.org

Autoři fotografií: Jiří Schneider, Petr Jelínek, Milan Reška a Miroslav Řežábek.

Vydáno s laskavou podporou Státního fondu pro životní prostředí.